וְיֹאמַר לוֹ עַבְדִּי אַתָּה כיון שהוא משועבד לו, ויוציא לעז על בניו שהם בני עבד, על כן תקנו חכמים **שכּוֹפִין אֶת רַבּוֹ שֶׁנִּי** – המלוה **וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ בֶּן חוֹרִין וְכוֹתֵב** לו **הָעֶבֶד שֶׁטָּר חוֹב עַל דָּמָיו**, ובו הוא מתחייב לו את שויו. **רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר**, אֵין **הָעֶבֶד כּוֹתֵב** שטר חוב על שווי דמיו, **אֶלָּא הַמְשַׁחְרֵר** – הלוה **כּוֹתֵב** שטר חוב על שווי העבד למלוה, כי בזה ששחרר את העבד הפסיד המלוה את שיעבודו.

הגמרא מפרשת את מחלוקתם לפי ביאורו של רב, **בְּמַאי קָא מִיפַּלְגִי** – במה נחלקו תנא קמא ורבן שמעון בן גמליאל, **בְּדִין מַזִּיק שִׁעְבּוּדוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ קָא מִיפַּלְגִי** – נחלקו, **דְּמַר** – רבן שמעון בן גמליאל, **סָבַר**, מזיק שיעבודו של חבירו חַיָּיב, ורבו ראשון ששחררו והפקיע את שיעבודו של שני חייב לשלם לו על כך, **וּמַר** – תנא קמא, **סָבַר**, מזיק שיעבודו של חבירו **פָּטוּר**, ולכן אין רבו ראשון חייב דבר, ורק העבד משלם לרבו שני כאמור.

הגמרא מסייעת לפירוש זה, **אִיתְּמַר נַמִּי** – שנינו גם כן, **הַמַּזִּיק שִׁעְבּוּדוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ** מה דינו, **בָּאנוּ** בזה **לְמַחֲלוֹקֶת רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבָּנָן** שבמשנתינו, וכאמור שבזה נחלקו, שרבן שמעון בן גמליאל מחייב את המזיק ותנא קמא פוטר.

הגמרא מביאה דעה שניה בהסבר המשנה: **עוּלָּא אָמַר**, מה שהמשנה אמרה ששחררו את העבד, **מִי שֶׁיִּחְרְרוּ, רַבּוֹ שֶׁנִּי** – המלוה, הוא זה ששחררו, **שׁוּרַת הַדִּין אֵין הָעֶבֶד חַיָּיב כְּלוּם בְּמִצְוֹת** הנוהגות רק בבני חורין, כיון שאינו משוחרר כלל שהרי עדיין לא היה קנוי למלוה ואין הוא יכול לשחררו, **אֶלָּא מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם** שֶׁחֲרֵי יָצָא עָלָיו שֵׁם שהוא **בֶּן חוֹרִין**, על כן **כּוֹפִין אֶת רַבּוֹ רִאשׁוֹן** – הלוה שהוא נחשב לאדונו, **וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ בֶּן חוֹרִין** על ידי שכותב לו שטר שחרור, **וְכוֹתֵב** העבד **שֶׁטָּר חוֹב עַל דָּמָיו** ובו מתחייב לשלם לו מה שנפסדת בשחרורו במה שהיה שוה יותר מן החוב. **רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר**, העבד **אֵינוֹ כּוֹתֵב** שום שטר כיון שהוא לא גרם לאדונו הלוה שום הפסד, **אֶלָּא הַמְשַׁחְרֵר** – המלוה, הוא **הַכּוֹתֵב** שטר חוב ללוה על דמיו, דהיינו שהוא חייב לשלם לרבו ראשון את שווי העבד היותר על החוב, כיון שהפסיד לו את עבדו במה שכתב לו שטר שחרור, שעל ידי כך נתחייב רבו ראשון לשחררו.

הגמרא מפרשת את מחלוקתם לפי הביאור של עולא, **בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי** – במה נחלקו תנא קמא ורבן שמעון בן גמליאל, **בְּהֵיזֵק שֶׁאֵינוֹ נִיכָּר קָמִיפַּלְגִי** – נחלקו, אם נחשב היזק לשלם עליו דמים, **מַר** – רבן שמעון בן גמליאל, **סָבַר** שהיזק שאינו ניכר **שְׁמֵיהּ הֵיזֵק**, ולכן על המלוה לשלם לרבו ראשון על היזק זה שבגללו הוכרח לשחרר את עבדו, אף שאין היזק זה היזק הניכר, **וּמַר** – תנא קמא, **סָבַר** היזק שאינו ניכר **לָא שְׁמֵיהּ הֵיזֵק**, ולכן אין רבו שני שגרם נזק לרבו ראשון חייב לשלם לו, אלא על העבד לשלם כשיעור הנאתו מן השחרור.

הגמרא מפרשת מדוע נחלקו רב ועולא בביאור המשנה: **עוּלָּא** שפירש את המשנה שרבו השני שחררו, והמחלוקת היא בהיזק שאינו ניכר האם הוא נחשב להיזק או שלא, **מַאי טַעְמָא** – מדוע **לָא אָמַר כְּרַב** שמדובר שרבו ראשון שחררו, והמחלוקת היא אם מזיק שיעבודו של חבירו חייב או פטור, **אָמַר לָךְ** – יכול עולא לומר לך, אין לפרש כן משום שבמשנה נאמר 'כופין את רבו ועושה אותו בן חורין', ולרב הכוונה שכופין את רבו שני, וקשה האם לשֶׁנִּי **רַבּוֹ שֶׁנִּי** – האם קראת לו במשנה 'רבו', הרי אינו אלא משועבד לו.

וְרַב שפירש את המשנה שרבו הראשון שחררו, והמחלוקת היא במזיק שיעבודו של חבירו האם נחשב למזיק או שלא, **מַאי טַעְמָא** – מדוע **לָא אָמַר כְּעוּלָּא** שמדובר שרבו שני שחררו, והמחלוקת היא אם היזק שאינו ניכר שמו היזק או לא, **אָמַר לָךְ** – יכול רב לומר לך, אין לפרש כן משום שבמשנה נאמר 'עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים ושחררו', ולעולא הכוונה ששחררו רבו שני, וקשה האם לשֶׁנִּי **מְשַׁחְרֵר קָרֵית לֵיהּ** – האם קראת לו 'משחרר', הלוא אין שחרורו כלום, שאינו רבו ואינו יכול לשחררו.

הגמרא מביאה עוד מדיני אפותיקי שפקע השיעבוד שבה: **אִיתְּמַר, הָעוֹשֶׂה שָׂדֶהוּ אַפּוֹתִיקִי לַאֲחֵרִים** שממנה יגבו את חובם, **וּשְׁטָפָהּ נָהָר** ועתה כל השדה מוצפת במים ונתקלקלה הקרקע לעולם, **אַמֵּי** המכונה **שַׁפִּיר נָאָה אָמַר** בשם **רַבִּי יוֹחָנָן**, שאף שהפסיד את שיעבודו בשדה, מכל מקום **אֵינוֹ גּוֹבֶה** את חובו **מִשְּׁאָר הַנְּכָסִים** של הלוה, שאין לו שיעבוד אלא על שדה זו, וכשנשטפה פקע שיעבודו לגמרי. **וַאֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל אָמַר, גּוֹבֶה** הוא את חובו **מִשְּׁאָר נְכָסִים**, שאף הם משועבדים לו.

הגמרא מפרשת את הדברים, **אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק** בתמיה, **מְשׁוּם דְּאַמֵּי שַׁפִּיר נָאָה הוּא** על כן הוא **אוֹמֵר שְׁמַעְתָּא דִּלְא שַׁפִּירָן** – הלכות שאינן נאות, שאין הדין כן שיפסיד את חובו שלא יוכל יותר לגבותו כאשר נשטפה השדה, אלא **תְּתַרְגֵּם שְׁמַעְתֵּיהּ** – תבאר ותעמיד את הדין שאמר אמי שמדובר באפותיקי מפורש, דהיינו **דְּאָמַר לֵיהּ** הלוה למלוה **לָא יָהֵא לְךָ פַּרְעָן** על חובך **אֶלָּא מְשֻׁדָּה זוֹ** שאז לא הלוהו אלא על דעת שדה זו בלבד ורק היא משועבדת לו, ובשנשטפה אין לו עוד ממה לגבות, אבל באפותיקי סתם שאמר הלוה למלוה אם לא אשלם לך תגבה מכאן, אין בכלל זה שלא יהיו נכסים אחרים משועבדים לו, ואם אי אפשר לגבות מהשדה גובה מנכסים אחרים. ונמצא שאין מחלוקת בין אמי לאבוה דשמואל, שכן אמי דיבר באפותיקי מפורש, ואבוה דשמואל דיבר על אפותיקי סתם. **תַּנְיָא נַמִּי הָכִי** – שנינו בברייתא כדברי רב נחמן בר יצחק, **הָעוֹשֶׂה שָׂדֶהוּ אַפּוֹתִיקִי לְאַחֵר וּשְׁטָפָהּ נָהָר, גּוֹבֶה** המלוה **מִשְּׁאָר נְכָסִים** כיון שזה אפותיקי סתם. **וְאִם אָמַר** לוֹ הלוה למלוה, **לֹא יָהֵא לְךָ פַּרְעָן אֶלָּא מִשְּׁדֶה זוֹ** – דהיינו אפותיקי מפורש, **אֵינוֹ גּוֹבֶה מִשְּׁאָר נְכָסִים.**

הגמרא מביאה ברייתא נוספת בענין זה: **תַּנְיָא אִידָךְ** – שנינו ברייתא אחרת, **הָעוֹשֶׂה שָׂדֶהוּ אַפּוֹתִיקִי לְבַעַל חוֹב** שיגבה ממנה את חובו **וְכֵן הָעוֹשֶׂה כֵּן לִכְתוּבַּת אִשָּׁה** שמשדה זו תגבה את כתובתה לכשתתאלמן או ירגשנה, יכול הוא למוכרם והבעל חוב והאשה **גּוֹבִין** את חובם **מִשְּׁאָר נְכָסִים. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, בַּעַל חוֹב גּוֹבֶה** את חובו **מִשְּׁאָר נְכָסִים** אם הלוה מכר את השדה המשועבדת, אבל **אִשָּׁה אֵינָהּ גּוֹבָה** את כתובתה **מִשְּׁאָר נְכָסִים**, ואין הבעל יכול למכור את השדה, ואם עבר ומכרה, המכר בטל, מכיון **שֶׁאֵין דַּרְכָּהּ שֶׁל אִשָּׁה לְחַזֵּר עַל בָּתֵּי דִינִין**, וכשהיא נישאת היא מתכוונת שהאחריות על הכתובה תהיה רק על השדה שהבעל שיעבד לה, ולא על שאר נכסיו, כי אחרת היא תצטרך לחזור אחרי הקונים ולהתדיין איתם כדי לברר מי קנה ראשון ומי אחרון, ואין זה דרכה של אשה לחזור אחר בתי דינין.

משנה

דיני חציו עבד וחציו בן חורין: **מִי שֶׁחֲצָיו עֶבֶד וְחֲצָיו בֶּן חוֹרִין**, כגון שהיו שנים שותפים בו, ושחרר אחד מהם את חלקו בעבד ונעשה ישראל גמור באותו חצי המשוחרר, ועדיין חציו עבד לפי שרבו השני לא שחררו, ומהו דין עבודתו כאשר אין כולו לרבו וחציו לעצמו, **שֶׁעוֹבֵד אֶת רַבּוֹ יוֹם אֶחָד וְאֶת עַצְמוֹ יוֹם אֶחָד**, וכך עולה שהוא מחצה אצל רבו ומחצה אצלו, **דִּבְרֵי בֵית הִלֵּל. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים**, אתם, בית הלל, **תַּקָּנָתָם אֶת רַבּוֹ** שלא יפסיד דבר בכך שחצי עבדו משוחרר, ולכן הוריתם שיעבוד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד, **וְאֶת** העבד **עַצְמוֹ לֹא תַּקָּנָתָם** בכל מה שדרוש לו, שהרי **לִישָּׂא שִׁפְחָה אִי אֶפְשָׁר** לו, משום **שֶׁכְּבָר חֲצָיוֹ בֶּן חוֹרִין** ובן חורין הוא ישראל גמור האסור בשפחה,

ולישא בַּת חוֹרִין, דהיינו בת ישראל, אִי אֶפְשָׁר לו, משום שֶׁכְּבָר חֶצְיוֹ עֶבֶד ואסור הוא בבת ישראל, תאמרו שיִּבָּטֵל מפריה ורביה ולא ינשא, אי אפשר לומר כן, וְהָלֹא לֹא נִבְרָא הָעוֹלָם אֶלָּא לְפִרְיָה וְרִבְיָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מה יח) 'לֹא בשביל שתהיה תוֹהוּ – שממה וריקנית בָּרָאָהּ הקדוש ברוך הוא לארץ, אלא לָשֶׁבֶת – שיהיה בה ישוב בני אדם יְצָרָהּ', ולכן יש להנשא ולהעמיד ולדות, אֶלָּא מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם כּוֹפִין אֶת רַבּוֹ וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ בֶּן חוֹרִין, שמוציאו לחירות, וְכוֹתֵב העבד לאדון שְׁטָר חוב עַל חֲצִי דָּמָיו שמתחייב לשלמם לו. וְחָזְרוּ בֵּית הִלֵּל והסכימו שיש לְהוֹרוֹת כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי ולכפות הרב לשחררו תמורת זאת שישלם לו העבד את דמי חציו.

גמרא

הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בדין שחרור חצי עבד: תָּנוּ רַבָּנָן, הַמְשַׁחְרֵר חֲצִי עַבְדּוֹ, רַבִּי אוֹמֵר, קָנָה העבד את חציו ונהיה חצי בן חורין. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, לֹא קָנָה, שאין השחרור חל.

הגמרא מביאה שתי דעות בביאור המחלוקת שבברייתא: אָמַר רַבָּה, מַחֲלוֹקֶת רבי וחכמים היא כשהשחרור נעשה בְּשָׁטָר, דְּרַבִּי סָבַר נאמר (ויקרא יט ב) 'וְאִישׁ כִּי יַשְׁכֵּב אֶת אִשָּׁה שִׁכְבַת זֶרַע וְהוּא שִׁפְחָה נֶחֱרֶפֶת לְאִישׁ וְהָפְדֵּה לֹא נִפְדְּתָה אוֹ חׇפְשָׁה לֹא נִתַּן לָהּ', והיינו שאותה שפחה נחרפת הייתה חציה שפחה וחציה בת חורין כאמור 'וְהָפְדֵּה לא נִפְדְּתָה', כלומר פדויה ואינה פדויה, והפדיון המוזכר בכתוב הוא שחרור בכסף וה'חופשה' היא שחרור בשטר, ונמצא שנזכרו בפסוק שני אופני השחרור, כסף ושטר, ובהזכרתם יחדיו מַגִּישׁ הכתוב ומדמה שחרור בְּשָׁטָר לְשחרור בְּכֶסֶף ללמוד זה מזה, מַה שחרור בְּכֶסֶף מועיל בֵּין שמשחרר את כּוּלּוֹ וּבֵין שמשחרר את חֶצְיוֹ, כאמור 'וְהָפְדֵּה לא נִפְדְּתָה', אַף שחרור בְּשָׁטָר נַמִּי מועיל בֵּין כאשר הוא משחרר בשטר את כּוּלּוֹ וּבֵין כאשר הוא משחרר בו רק את חֶצְיוֹ. וְרַבָּנָן שאמרו שהמשחרר חצי עבדו לא קנה, נָמֵרִי – למדו גזירה שוה 'לה' 'לה' מֵאִשָּׁה, נאמר כאן בשחרור עבד ושפחה 'או חׇפְשָׁה לא נִתַּן לָהּ', ונאמר בגירושי אשה (דברים כד א) 'וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ', מָה אִשָּׁה חֶצְיָהּ לֹא ניתן לגרש, שאין אשה מתגרשת מבעלה לחצאין, אַף עֶבֶד נַמִּי חֶצְיוֹ לֹא ניתן לשחרר. וכל מחלוקתם אינה אלא במשחררו בשטר, אֲבָל בְּמשחררו בְּכֶסֶף דִּבְרֵי הַכֹּל קָנָה העבד את חציו, שהרי נאמר בתורה 'וְהָפְדֵּה לא נִפְדְּתָה' דהיינו שהיא פְּדוּיָה וְאֵינָהּ פְּדוּיָה בכסף ששוחררה בו למחציתה.

הגמרא מבארת, לֵימָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי – האם נאמר שבכך נחלקו, דְּמַר – רבי, שמקיש שחרור בשטר לשחרור בכסף, שאפשר לשחרר בשטר חציו של עבד סָבַר שהַקִּישָׁא עָדִיפָא – עדיף ללמוד היקש מגזירה שוה, וּמַר – תנא קמא, סָבַר שגְּזֵרָה שָׁוָה עָדִיפָא ולכן יש ללמוד ממנה שאין לשחרר למחצה בשטר ולא ללמוד מהיקש שאפשר.

הגמרא דוחה, לֹא, דִּכּוּלֵי עָלְמָא – לדעת הכל, בין לדעת רבי ובין לדעת חכמים, גְּזֵרָה שָׁוָה עָדִיפָא מהיקש, וְשַׁאנֵי הָכָא – וכאן שונה הדבר, שהעדיף רבי ללמוד בהיקש משום דְּאִיכָּא לְמִיפְרַךְ – שיש לפרוך את הגזירה שוה ולומר מַה לְאִשָּׁה שהיא חמורה שֶׁכֵּן אֵינָהּ יוֹצְאָה מבעלה בְּכֶסֶף אלא בגט בלבד, ולכן גם אינה מתגרשת בגט הניתן למחציתה, תֹּאמַר בְּעֶבֶד שהוא קל שֶׁיּוֹצֵא גם בְּכֶסֶף, ולפיכך יתכן שגם ישתחרר חציו בשטר הניתן לו על מחציתו.

דעה אחרת בביאור המחלוקת: וְרַב יוֹסֵף אָמַר, מַחֲלוֹקֶת רבי וחכמים היא כששחרור חצי העבד נעשה בְּכֶסֶף, דְּרַבִּי סָבַר שהשחרור מועיל משום שנאמר 'וְהָפְדֵּה לא נִפְדְּתָה' והיינו שהיא פְּדוּיָה וְאֵינָהּ פְּדוּיָה לגמרי, אלא חציה שפחה וחציה בת חורין, ופדיון הוא בכסף, ולמדנו שבכסף ניתן לשחרר חצי עבד. וְרַבָּנָן סָבְרֵי שאין ללמוד מהפסוק משום שתּוֹרָה כִּלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם הכופלים דבריהם, והתכוונה לומר שלא נפדתה ולא נשתחררה. אֲבָל כשהשחרור נעשה בְּשָׁטָר, דִּבְרֵי הַכֹּל לֹא קָנָה את חציו, משום שלומדים גזירה שוה מאשה שאינה מתגרשת לחציה, וכאמור למעלה.

הגמרא מקשה על רב יוסף מברייתא: מֵיתִיבִי, הַמְשַׁחְרֵר חֲצִי עַבְדּוֹ בְּשָׁטָר, רַבִּי אוֹמֵר, קָנָה העבד ונשתחרר חציו, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, לֹא קָנָה, ואינו משוחרר כלל ובכלל. תִּיּוּבְתָּא דְּרַב יוֹסֵף – האם אין זו תשובה נצחת נגד דברי רב יוסף שאמר שלא נחלקו בשטר. הגמרא אומרת, תִּיּוּבְתָּא – אכן זו תשובה ופירכה לדבריו.

הגמרא מוסיפה לדון בדברי רב יוסף: (נִיתְיָא) – שמא נאמר ונדייק בברייתא שהזכירה רק שטר, שבְּשָׁטָר הוּא דְּפָלִיגִי – רק בו הם חולקים אם אפשר לשחרר בו חצי עבד, אֲבָל בשחרור בְּכֶסֶף לֹא פְּלִיגִי – לא נחלקו ולדעת הכל אפשר לשחרר בו חצי עבד, ומעתה לֵימָא תֵּיהֱוֵי תִּיּוּבְתָּא דְּרַב יוֹסֵף בְּתַרְתֵּי – האם נאמר שקשה על רב יוסף בשתים, שמלבד שאמר שבשטר אין מועיל שחרור עבד לדברי הכל ובברייתא נאמר שנחלקו בזה, גם אמר שנחלקו אם אפשר לשחרר חצי עבד בכסף ואילו בברייתא מדוייק שלדעת הכל אפשר לשחרר בו חצי עבד.

דוחה הגמרא, אָמַר לָךְ רַב יוֹסֵף – יכול רב יוסף לומר וליישב את השאלה השניה, שבברייתא פְּלִיגִי – נחלקו בשהשחרור נעשה בְּשָׁטָר וְהוּא הַדִּין שחולקים הם כאשר הוא נעשה בְּכֶסֶף, וְהָא דְּקָא מִיפְּלְגִי – ומה שנאמר בברייתא רק שנחלקו בְּשָׁטָר, הרי זה לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּרַבִּי שאף בשחרור בשטר הוא סובר שאפשר לשחרר למחצה, אף שהיה מקום ללמוד לאסור זאת מגזירה שוה מגירושי אשה כאמור.

הגמרא תמהה, וְלִיפְלְגֵי – שיחלקו בברייתא בשחרור בְּכֶסֶף וְלהוֹדִיעֲךָ כֹּחַן דְּרַבָּנָן שאפילו בכסף אי אפשר לשחרר חצי עבד, אף שהיה מקום ללמוד מ'וְהָפְדֵּה לא נִפְדְּתָה' שאפשר לשחרר באופן זה. הגמרא מיישבת, כֹּחַ דְּהֵיתֵירָא עָדִיף לֵיהּ – עדיף לתנא לשנות את כוחו של המתיר, וללמד עד כמה התיר, ולכן דיבר בשטר, ולהודיע כוחו של רבי שאפשר לשחרר גם בזה.

הגמרא מקשה על דברי רבה: תָּא שְׁמַע, נאמר בשפחה 'וְהָפְדֵּה', שנפדתה ונשתחררה, יָכוֹל אתה לומר שהכוונה שנפדתה לַכֹּל, בפדיון ושחרור גמורים, תַּלְמוּד לוֹמַר 'לֹא נִפְדְּתָה', שלא נשתחררה, אִי 'לֹא נִפְדְּתָה' יָכוֹל אתה לומר שלא נפדתה לַכֹּל, דהיינו שאינה משוחררת כלל, תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְהָפְדֵּה', שנפדתה ונשתחררה, הָא כֵּיצַד יתפרש הפסוק, אלא הכוונה שהיא פְּדוּיָה וְאֵינָהּ פְּדוּיָה, דהיינו שנשתחרר חציה ולא נשתחררה כולה. ולמדנו מפסוק זה שאפשר לשחרר למחצה בְּכֶסֶף וּבְשָׁוֶה כֶּסֶף, שהוא הפדיון המוזכר בכתוב. וְאֵין לִי ללמוד מהפסוק שחציה נפדה אֶלָּא בְּכֶסֶף, אבל בְּשָׁטָר מַנַּיִן שמועיל שחרור למחצה, תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְהָפְדֵּה לֹא נִפְדְּתָה אוֹ חׇפְשָׁה לֹא נִתַּן לָהּ', וּלְהַלָּן בגירושי אשה הוּא אוֹמֵר 'וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתוּת', ולומדים גזירה שוה 'לה' 'לה', מַה לְהַלָּן בגירושי אשה מדובר בְּשָׁטָר, דהיינו בגט, אַף כָּאן בשפחה שלא ניתן לה חופשה מדובר בְּשָׁטָר, ואומר הכתוב ששפחה זו לא נשתחררה בשטר. אֵין לִי – שלא למדתי מהכתוב אֶלָּא שאפשר לשחרר חֶצְיוֹ של עבד בְּכֶסֶף, וכל שכן את כולו, אוֹ לשחרר את כּוּלּוֹ בְּשָׁטָר, אבל שאפשר לשחרר גם חֶצְיוֹ בְּשָׁטָר מַנַּיִן, תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְהָפְדֵּה לֹא נִפְדְּתָה אוֹ חׇפְשָׁה לֹא נִתַּן לָהּ', וּלְהַלָּן בגירושי אשה הוּא אוֹמֵר 'וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתוּת', ולומדים גזירה שוה 'לה' 'לה', מַה לְהַלָּן בגירושי אשה מדובר בְּשָׁטָר, דהיינו בגט, אַף כָּאן בשפחה שלא ניתן לה חופשה מדובר בְּשָׁטָר, ואומר הכתוב ששפחה זו לא נשתחררה בשטר. אֵין לִי – שלא למדתי מהכתוב אֶלָּא שאפשר לשחרר חֶצְיוֹ של עבד בְּכֶסֶף, וכל שכן את כולו, אוֹ לשחרר את כּוּלּוֹ בְּשָׁטָר, אבל שאפשר לשחרר גם חֶצְיוֹ בְּשָׁטָר מַנַּיִן, תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְהָפְדֵּה לֹא נִפְדְּתָה אוֹ חׇפְשָׁה לֹא נִתַּן לָהּ', מַקִּישׁ הכתוב ומדמה שחרור בְּשָׁטָר לְשחרור בכֶּסֶף, מַה שחרור בְּכֶסֶף מועיל בֵּין כשמשחרר כּוּלּוֹ וּבֵין שמשחרר רק חֶצְיוֹ, אַף שחרור בְּשָׁטָר נַמִּי מועיל בֵּין כשמשחרר את כּוּלּוֹ בֵּין כשמשחרר את חֶצְיוֹ בלבד. ומעתה קשה, בִּשְׁלָמָא – מובן הדבר לְשיטת רַב יוֹסֵף וכפי שאמר בָּתַר דְּאִיתְּתֵב – לאחר שנפרכו דבריו הראשונים, שרבי וחכמים חולקים בין בכסף ובין בשטר, לפי זה ברייתא זו הָא מַנִּי – מי אמרה, רַבִּי הִיא, הסובר שאפשר לשחרר חצי עבד בין בכסף ובין בשטר, ולא חכמים, הסוברים שאין לשחרר חצי עבד כלל. אֶלָּא לְרַבָּה שאמר שבכסף הכל מודים שאפשר לשחרר חצי עבד, ובשטר נחלקו, הלוא קשה, שאם כן הַרְיָשָׁא של הברייתא שנאמר בה שאפשר לשחרר בכסף לחצאין, דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא, בין לרבי ובין לחכמים, וְהַסֵּיפָא של הברייתא שאמרה שאפשר לשחרר חצי עבד גם בשטר, כְּרַבִּי הִיא ולא כחכמים.

הגמרא מיישבת, אָמַר לָךְ רַבָּה – יכול רבה לומר לך, אֵין – אכן כן

המשך בעמוד קלט

הוא, שהַרְיֵשָׁא של הברייתא לִדְבָרֵי הַכֹּל היא, וְאילו הַסֵּיפָא אינה
אלא לְרַבִּי, ואין כל תימה בכך. יישוב נוסף, רַב אַשֵׁי אָמַר, כל
הברייתא רַבִּי הִיא, וחכמים חולקים עליו בשטר ומודים לו בכסף,
אבל ברייתא זו רבי אמרה.
שואלת הגמרא, אֶלָּא מַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי 'מִי שֶׁחָצְיוֹ עֶבֶד וְחָצְיוֹ בֶּן
חוֹרִין', ויש לשאול איך נשתחרר לחציו, בְּשְׁלָמָא – מובן הדבר
לְדַעַת רַבָּה, שהכל מודים שבכסף אפשר לשחרר עבד לחציו,
מוֹקִים לָהּ – יעמיד את משנתנו ששחררו בְּכֶסֶף וְדִבְרֵי הַכֹּל היא,
אֶלָּא לְרַב יוֹסֵף, הסובר שלדעת חכמים אי אפשר לשחרר חצי עבד
כלל, האם לֵימָא – נאמר שמשנתנו לפי רַבִּי הִיא בלבד, הסובר
שבכסף אפשר לשחרר חצי עבד, וְלֹא לפי רַבָּנָן.
עונה הגמרא, אָמַר רָבִינָא,